

Biyomedikal Dergilere Gönderilen Makalelerde Bulunması Gerekli Standartlar: Biyomedikal Yayınların Yazımı ve Değerlendirilmesi*

Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to
Biomedical Journals: Writing and Editing for Biomedical Publication

Bölüm 1

Uluslararası Tıp Dergileri Editörleri Kurulu

I. Amaç Bildirgesi

- Standartlar Hakkında
- Standartlar'ın Potansiyel Kullanıcıları
- Standartlar Nasıl Kullanılmalı?

II. Araştırmanın Oluşturulmasında ve Bildirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Etik Kurallar

- Yazarlık ve Katkıda Bulunma
  - Makaleden Birincil Sorumlu Yazarlar
  - Teşekkür Bölümünde Belirtilen Katılımcılar
- Editörlük
  - Editörün Görevi
  - Editör Bağımsızlığı
  - Hakem (danışman) Değerlendirmesi
  - Çıkar Çatışmaları
    - Yazarların Kişisel Yükümlülükleri ile İlişkili Potansiyel Çıkar Çatışmaları
    - Proje Desteği ile İlişkili Potansiyel Çıkar Çatışmaları
    - Editörlerin, Dergi Çalışanlarının veya Hakemlerin (danışman) Yükümlülükleri ile İlişkili Potansiyel Çıkar Çatışmaları
  - Mahremiyet ve Gizlilik
    - Hastalar ve Çalışmaya Katılanlar

- Yazarlar ve Hakemler (danışman / değerlendirici)
- Araştırmada İnsan Deneklerin ve Hayvanların Korunması

III. Biyomedikal Dergilerde Basılan Yazılar ile İlişkili Yayımlama ve Editörlük Konuları

- Olumsuz Çalışmaları Yayımlama Zorunluluğu
- Düzeltilmeler, Geri Çekmeler ve "Kaygı İfadeleri"
- Telif Hakkı
- Çakışan Yayınlar
  - Çift Yayın Gönderme
  - Fazla Sayıda Yayın
  - Kabul Edilebilir İkincil Yayın
  - Aynı Çalışmayı Esas Alan Makaleler Arasındaki Rekabet
    - Analiz ve Yorum Farklılıkları
    - Bildirilen Yöntem veya Sonuçlardaki Farklılıklar
  - Aynı Veri Tabanını Kullanan Makaleler Arasındaki Rekabet
- İletişim
- Ekler, Özel Konu Sayıları ve Özel Seriler
- Elektronik Yayın
- İlanlar
  - Medikal Dergiler ve Genel Anlamda Medya
  - Klinik Deneyleri Kaydetme Zorunluluğu

* Ekim 2008'de güncellenmiştir; Çevirenler: Dr. Gökçe ŞİMŞEK, Dr. Sibel ALİCURA, Dr. Orhan YILMAZ
(S.B. Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi, KBB Kliniği, Ankara.)

(Bu metin, ICMJE'nin yayımladığı 'Biyomedikal Dergilere Gönderilen Makalelerde Bulunması Gerekli Standartlar'ın Türkçe çevirisidir. ICMJE, bu çevirinin içeriğini ne desteklemekte ne de onaylamaktadır. ICMJE periyodik olarak Standartlar'ı güncellediği için, Ekim 2008 tarihinde hazırlanan bu çeviri www.ICMJE.org adresinde yayımlanan şu anki resmi sürümü gerçek anlamda temsil etmeyebilir. "Biyomedikal Dergilere Gönderilen Makalelerde Bulunması Gerekli Standartlar"ın resmi sürümü www.ICMJE.org adresindedir.)

Bu yazı metni www.tubitak.org.tr adresinden alınmıştır.

IV. Makale Hazırlanması ve Sunulması

A. Biyomedikal Bir Dergiye Sunulacak Makalenin Hazırlanması

1.
    - a. Genel Prensipler
    - b. Özel Çalışma Planları İçin Yazım Kuralları
  2. Başlık Sayfası
  3. Çıkar Çatışması Beyanı Sayfası
  4. Öz/Özet ve Anahtar Sözcükler
  5. Giriş
  6. Yöntemler
    - a. Katılımcıların Seçimi ve Tanımlanması
    - b. Teknik Bilgiler
    - c. İstatistikler
  7. Sonuçlar
  8. Tartışma
  9. Kaynaklar
    - a. Kaynaklarla İlgili Genel Kurallar
    - b. Kaynak Tipi ve Biçimi
  10. Tablolar
  11. Resimler (Şekiller)
  12. Resim (Şekil) Altyazıları
  13. Ölçü Birimleri
  14. Kısaltmalar ve Semboller
- B. Makalenin Dergiye Gönderilmesi

V. Kaynaklar

- A. Bu Belgede Kullanılan Basılı Kaynaklar
- B. Biyomedikal Dergilerle İlişkili Diğer Bilgi Kaynakları

VI. Uluslararası Tıp Dergileri Editörleri Kurulu Hakkında

VII. "Standartlar"ın Yazarları

VIII. Standartların Kullanımı, Dağıtımı ve Çevirisi

IX. Sorular

I. Amaç Bildirgesi

I. A. Standartlar Hakkında

Genel medikal dergilerin editörlerinden oluşan küçük bir grup 1978'de Vancouver, Kanada'da, dergilerine gönderilen makalelerin biçimi için rehber oluşturmak amacıyla bir araya geldiler. Grup, Vancouver Grubu olarak tanınmaya başladı. ABD Ulusal Tıp Kütüphanesi (U.S. National Library of Medicine-NLM) tarafından oluşturulmuş bibliyografik kaynaklara ilişkin biçimleri de içeren standartlar (Uniform Requirements), ilk kez 1979'da yayınlandı. Vancouver Grubu genişledi ve yıllık olarak toplanan Uluslararası Tıp Dergileri Editörleri Kurulu (International Committee of Medical Journal Editors-ICMJE) halini aldı. ICMJE, zamanla biyomedikal dergilerde yayım ile ilişkili etik kuralları da içerecek şekilde kapsamını genişletti.

ICMJE, "Biyomedikal Dergilere Gönderilen Makalelerde Bulunması Gerekli Standartlar"ın (Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals) birçok basısını gerçekleştirdi. Yıllar ilerledikçe makale hazırlamanın ötesinde, yayın politikası ile ilgili "diğer durumlar"ın (Separate Statements) oluşması ile sonuçlanan bazı noktalar ortaya çıktı. Standartlar, bütün bir belge olarak 1997'de gözden geçirildi; bölümleri Mayıs 1999 ve Mayıs 2000'de güncel hale getirildi. Mayıs 2001'de potansiyel çıkar çatışmaları ile ilgili bölümler gözden geçirildi. Kurul, 2003'te tüm belgeyi tekrar gözden geçirdi ve yeniden düzenledi; "diğer durumlar"ı metnin içine dahil etti. Kurul, bu son gözden geçirmeyi 2008'de hazırladı.

"Biyomedikal Dergilere Gönderilen Makalelerde Bulunması Gerekli Standartlar"ın tamamı, eğitim amacıyla, kâr amaçlı olmadan, telif hakkı aranmaksızın çoğaltılabilir; kurul bu yayının yaygınlaştırılmasını desteklemektedir.

"Standartlar"ı kullanmayı kabul eden dergilerden, koşullarının "Standartlar" ile uyumlu olduğunu "Yazarlara Bilgiler" kısmında belirtmeleri ve bu yayını da kaynak olarak göstermeleri istenmektedir.

"Standartlar"a uyan bir yayın organı olarak www.ICMJE.org sitesinde yer almak isteyen dergiler ICMJE sekretermasına başvurmalıdır.

ICMJE genel tıp dergilerini kapsayan küçük bir çalışma grubudur, herkese açık üyeliği olan bir kuruluş değildir. ICMJE, bazen bir dergi veya kuruluşun yeni bir bakış açısı ortaya koyabileceğini düşündüğü zaman yeni bir üye veya konuk davet eder. Biyomedikal yayın işindeki editörlere veya diğer kişilere yönelik açık üyeli kuruluşlar arasında Dünya Tıp Editörleri Birliği (World Association of Medical Editors) www.WAME.org ve Bilim Editörleri Konseyi (Council of Science Editors) www.councilofscienceeditors.org yer alır.

I. B. Standartlar'ın Potansiyel Kullanıcıları

ICMJE, Standartlar'ı başlıca, yazar ve editörlere doğru, açık ve kolayca ulaşılabilir ortak biyomedikal çalışma raporları hazırlama ve dağıtım işlerinde yardımcı olmak amacıyla oluşturmuştur. İlk bölümleri biyomedikal dergilerde makalelerin değerlendirilmesi, düzeltilmesi ve yayınlanması ile ilgili etik kuralları ve editör ile yazarlar arasındaki ilişkileri, "deneyimli hakemi" (danışmanı) ve medyayı anlatmaktadır. Sonraki bölümler makalelerin hazırlanması ve sunumundaki daha teknik konulara değinmektedir. ICMJE, bel-

genin hem yazarların hem de editörlerin ilgileri ile doğrudan ilişkili olduğuna inanmaktadır.

Standartlar, makaleye katkıda bulunan / ortak olan birçok kişiye -hakemler (danışman), editörler, hastalar ve aileleri ve genel olarak okuyuculara- biyomedikal yazarlık ve editörlük işinin iç yüzünü görme olanağı sağlayabilir.

I. C. Standartlar Nasıl Kullanılmalı?

Standartlar, araştırmanın oluşturulması ve bildirilmesindeki etik kuralları belirtir; yayın ve yazımda özellik taşıyan unsurlarla ilgili öneriler verir. Bu öneriler, "kanıta dayalı" olmaya çalışan yöntemli, planlı araştırma sonuçlarından çok, belirli bir sayıda editör ve yazarın uzun yıllar içinde edindiği ortak deneyimlere dayanır. Mümkün olduğu yerlerde öneriler, onları doğrulayan gerekçeler ile birlikte verilmiştir; bu şekilde, standartlar tam anlamıyla eğitsel amaçlı hizmet vermektedir.

Yazarlar bu belgedeki önerilere uymanın yararlarını görecektir, çünkü açıklamalarda da belirtildiği gibi, böyle yapmak herhangi bir dergiye gönderilen makalenin kalitesini ve anlaşılabilirliğini geliştirdiği gibi, makalenin yayımlanacak hale daha kolay gelmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda her derginin, sadece kendi amaçlarına uyan yayın koşulları da vardır. Dolayısıyla, yazarların makaleleri için seçtikleri dergide yayınlanan dergiye özgü "Yazarlara Bilgiler" kısmına aşina olmaları -örneğin, dergiye uygun başlıklar, gönderilebilecek yayın tipleri (örneğin, orijinal makale, derleme veya olgu sunumları)- ve bu açıklamalara uymaları gerekir.

II. Araştırmanın Oluşturulmasında ve Bildirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Etik Kurallar

II. A Yazarlık ve Katkıda Bulunma

II. A.1. Makaleden birincil sorumlu yazarlar

"Yazar", genellikle, yayımlanmış bir çalışmaya bağımsız entelektüel katkı sağlayan kişi olarak kabul edilir; biyomedikal yazarlığın önemli akademik, sosyal ve finansal etkileri varlığını sürdürmektedir.^[1] Geçmişte, çalışmalara katılımlar -yazarlar ve teşekkürde sıralananlar- hakkında nadiren okuyuculara bilgi veriliirdi.^[2] Şu anda bazı dergiler, en azından orijinal araştırma makaleleri için, her katılımcının sunulan çalışmada katılımını belirten bilgileri istemekte ve yayımlamaktadır. Editörlerin bir bütün olarak işin entegrasyonundan kimin sorumlu olduğunu tanımlayan politikaların yanı sıra, katkıda bulunma ile ilgili politikalar geliştirmeleri ve uygulamaları kuvvetle özendirilmektedir.

Katkıda bulunma ve garantörlük politikaları katılımlarla ilgili belirsizliği açıkça ortadan kaldırırken, yazarlığı belirleyen katılımın niceliği ve niteliği hakkındaki soruyu çözümsüz bırakmaktadır. ICMJE, yazarlık için aşağıdaki ölçütleri önermektedir; bu ölçütler yazarları, diğer katılımcılardan ayırt eden dergiler için uygundur.

• 1) Kavram ve tasarıma veya verilerin toplanmasına veya verilerin işlenmesi ve yorumunda dikkate değer katılım, 2) Makale taslağının oluşturulması veya makalenin önemli kavramsal içeriğinin düzeltilmesi ve 3) Basılacak olan son sürümün onaylanması ile yazarlığa hak kazanılmış olmalıdır. Yazarlar 1, 2 ve 3'teki koşulları karşılamalıdır.

• Çalışmayı, geniş ve çok merkezli bir grup meydana getirmişse, bu grup makalenin doğrudan sorumluluğunu alan kişileri belirlemelidir.^[3] Bu kişiler, yukarıda tanımlanan yazarlık ölçütlerinin tamamını yerine getirmelidir; editörler bu kişilerden dergiye özgü yazar ve çıkar çatışması beyan formunu (conflict of interest disclosure form) doldurmalarını isteyecektir. Bir yazar grubu makalesini sunarken, iletişimi yürüten (corresponding) yazar belirlenmiş olan yazar sıralamasını (preferred citation) açıkça belirtmeli; grup isminin yanı sıra her yazarı tanımlamalıdır. Dergiler genellikle grubun diğer üyelerini teşekkürlerde sıralar. Ulusal Tıp Kütüphanesi (National Library of Medicine=NLM) grup isimlerini ve gruptaki her bireyin ismini dizinler, ayrıca teşekkür bölümünde belirtilen katılımcıların ismini de sıralar. Grup, makaleden doğrudan doğruya sorumlu olarak tanımlanır.

• Fon alma, veri toplama veya araştırma grubunun üst denetçiliğini (süpervizörlüğünü) yapmak, yazarlık niteliğini kazanmak için tek başına yeterli değildir.

• Yazar olarak belirtilen herkes, yazarlık niteliğinde olmalıdır; bu nitelikte olanlar sırayla bildirilmelidir.

• Her yazar, içeriğin makul bir kısmının toplumsal sorumluluğunu alabilecek ölçüde işe yeterince katılmış olmalıdır. Bazı dergiler, artık başlangıçtan makalenin yayınına kadar "garantörler" olarak adlandırılan bir veya daha fazla yazarın, işin bütünlüğünün uyumundan sorumlu olan kişiler olarak belirtilmesini ayrıca istemekte ve bu bilgileri yayımlamaktadırlar.

Giderek artan bir şekilde çok merkezli çalışma yazarlığı grupları oluşmaktadır. Grubun yazar olarak nitelenen tüm

üyeleri yukarıda belirtilen yazarlıkla ilgili bütün ölçütleri yerine getirmelidir.

Yazar grubu makaleyi basılmak üzere göndermeden önce katkıda bulunanları ve yazarları belirlemelidir. Makaleden sorumlu yazar ya da yazının garantörü makalenin yazarlarını ve bu yazarların sırasını açıklayabilmeye hazırlıklı olmalıdır. Katkıda bulunanlar ve yazar olanlar kararının verilmesi ya da yazarlar arası çıkar çatışmaları konusu editörün görevi değildir.

II. A.2. Teşekkür Bölümünde Belirtilen Katılımcılar

Yazarlık için gerekli ölçütleri yerine getiremeyen tüm katılımcılar, "teşekkürler" (acknowledgements) bölümünde belirtilmelidir. Teşekkür edilebilecek olanlara örnek olarak sadece teknik yardımda bulunanlar, yazımda yardım edenler veya sadece genel destek sağlayan bölüm şefleri sayılabilir. Editörler yazarlardan yazım yardımı alıp almadıklarını ve bu yardım için ödenen karşılığı tanımlamalarını istemelidir. Ayrıca finans ve materyal desteği için teşekkür edilebilir.

Çalışma materyalini sağlayan ancak katılımları yazarlıkla uyumlu olmayan kişiler "klinik araştırmacılar" veya "katılan araştırmacılar" gibi başlıklar altında toplanabilir ve görev veya katılımları, örneğin, "bilimsel danışman", "çalışma planını gözden geçirdi", "veri topladı" veya "çalışılan hastaları sağladı ve tedavi etti" şeklinde tanımlanabilir. Okuyucular, onların da katkıda bulunduğu veri ve sonuçlardan anlam çıkarabilecekleri için, teşekkür edilecek kişiler yazılı onay vermek zorundadırlar.

II. B. Editörlük

II. B. 1. Editörün Görevi

Bir derginin editörü o derginin tüm içeriğinden sorumlu olan kişidir. Medikal dergi sahipleri ve editörleri, derginin belirlenen amaçları ve maliyetlerine bağımlı olarak oluşturulan ortak bir çabayı -güvenilir ve okunur bir dergi yayımlamak- paylaşır. Buna karşılık dergi sahiplerinin ve editörlerin işlevleri farklıdır. Dergi sahiplerinin, editörleri işe alma ve işten çıkarma yetkileri; ayrıca -editörlerin de mümkün olduğunca çok katılımları gereken- işle ilgili önemli kararları da alma yetkileri vardır. Editörler derginin yayınsal içeriğini belirlemede tam yetkili olmalıdır. Bu editör bağımsızlığı kavramı, editörler tarafından kararlılıkla ve hatta pozisyonlarını tehlikeye atma pahasına korunmalıdır. Uygulamada bu bağımsızlığı güvence altına almak için, editör sadece yetkili yöneticilere değil, dergi sahiplerine doğrudan ulaşabilme olanağına sahip olmalıdır.

Medikal dergi editörlerinin, genel anlaşma kavramlarını ve uyuşmazlıkların çözüm mekanizmalarını tanımlamasına ek olarak, kendi haklarını ve görevlerini açıkça belirleyen bir sözleşmeleri olmalıdır.

Yayın politikasının belirlenmesinde ve sürdürülmesinde editöre yardımcı olabilecek bağımsız bir yayın danışma kurulu yararlı olabilir.

II. B. 2. Editör Bağımsızlığı

ICMJE Dünya Medikal Editörler Birliği'nin (World Association of Medical Editors) editör bağımsızlığı tanımını benimser. Bu tanıma göre, editör bağımsızlığı veya özgürlüğü kavramı, sorumlu editörün derginin yayın içeriği ve yayımlanma zamanı üzerinde tam yetkili olması gerektiği anlamını vurgular. Dergi sahipleri, makalelerin seçiminde veya yayımında doğrudan veya kararları etkileyebilecek ortam oluşturmak yoluyla değerlendirme işlevine müdahale etmemelidir. Editörler, kararlarını derginin ticari başarısını düşünerek değil, çalışmanın doğruluğunu ve dergi okuyucuları açısından önemini dikkate alarak vermelidir. Editörler cezalandırılma korkusu duymaksızın tıbbın tüm yönleri hakkında kritik olan ancak sorumluluk içeren görüşlerini -bu görüşler yayımcı firmanın amaçlarına uygun düşme- se bile- açıklamakta özgür olmalıdır. Editörler ve editör örgütleri, editör bağımsızlığı kavramını destekleme ve bu bağımsızlığa karşı gerçekleştirilen ciddi tecavüzleri uluslararası tıbbi, akademik ve meslek dışı toplulukların dikkatine sunma yükümlülüğüne sahiptir.

II. C. Hakem (Danışman) Değerlendirmesi

(Peer-review)

Önyargısız, bağımsız, eleştirel değerlendirme, bilimsel süreç dahil olmak üzere, tüm bilimsel çalışmaların doğal bir parçasıdır. Hakem (danışman) değerlendirmesi, dergilere gönderilen makalelerin yayın kurulunda yer almayan uzmanlar tarafından eleştirel olarak değerlendirilmesidir. Dolayısıyla, hakem (danışman) değerlendirmesi bilimsel sürecin önemli bir uzantısı olarak kabul edilebilir. Gerçek değerinde çok fazla çalışılmamış ve büyük oranda tartışmalı olsa da,[4] hakem (danışman) değerlendirmesi, editörlerin dergilerine uygun makaleyi seçmelerine; yazar ve editörlerin anlatım kalitesini geliştirme çabalarına yardımcı olur. Hakemli dergi, yayımladığı araştırma makalelerinin çoğunu gözden geçirme amacıyla dışarı gönderen dergidir. Değerlendirilmek üzere gönderilen makalelerin sayısı ve türü, değerlendiricilerin sayısı, değerlendirme yöntemleri, de-

ğerlendiricilerin fikirlerinin uygulamaya koyulması değışkenlik gösterebilir. Şeffaflık politikasının gereği olarak, her dergi "Yazarlara Bilgiler" kısmında okuyucularına ve yazarlarına bu konuya ilişkin prensiplerini açıklamalıdır.

II. D. Çıkar Çatışmaları

Hakem (danışman) değerlendirmesi işlemine duyulan güven (public trust) ve yayımlanan makalelerin güvenilirliği, kısmen yazım işlemi, hakem (danışman) değerlendirmesi ve editörün karar vermesi aşamalarında çıkar çatışmalarının ne kadar iyi ele alındığına bağlıdır. Çıkar çatışması, bir yazar (veya yazarın kurumu), hakem (danışman) veya editörün hareketlerini önyargılı olarak etkileyebilecek finansal veya kişisel ilişkileri (bu ilişkiler ayrıca iki yönlü sorumluluk, çakışan/iki yönlü çıkar ilişkisi veya çakışan bağlantı olarak da bilinir) bulunduğunda ortaya çıkar. Bu ilişkiler, kararları göz ardı edilebilecek derecede az etkileyebilecek olandan, daha çok etkileyebilme potansiyelinde olana kadar değışkenlik gösterebilir; bütün ilişkilerin hepsi gerçek bir çıkar çatışmasına yol açmaz. Öte yandan kişi, ilişkisinin bilimsel kararı üzerindeki etkisini kabul etse de etmese de, çıkar çatışması eğilimi ortaya çıkabilir. Finansal bağlantılar (istihdam, danışmanlıklar, finansal hisse sahipliği, onursallık [honoraria], ücretli uzman tanıklığı), belirlenmesi en kolay olan, derginin, yazarın ve bilimsel çalışmanın bizzat kendisinin güvenilirliğini sarsması en olası çıkar çatışmalarını oluşturmaktadır. Buna karşılık, kişisel ilişkiler, akademik rekabet veya entelektüel tutkular gibi başka nedenlerle de çatışmalar ortaya çıkabilir.

Hakemlik (danışman) ve yayın işlevlerinde görev alan katılımcılar, potansiyel bir çıkar çatışmasını temsil ettiği düşünülebilecek olan tüm ilişkilerini açıklamak zorundadırlar. Bu ilişkilerin açıklanması, ayrıca editöre mektup (editorial) ve derleme (review) makaleleri açısından da önemlidir; çünkü bu tip yayınlarda önyargının saptanması orijinal araştırma makalelerine göre daha zor olabilir. Editörler, çıkar çatışması ve finansal çıkar beyanlarındaki bilgileri yayın kararlarına dayanak olarak kullanabilirler. Editörler, eğer makalenin değerlendirilmesinde önemli olduğuna inanıyorsa bu bilgileri yayımlamalıdır.

II. D. 1. Yazarların Kişisel Yükümlülükleri ile İlişkili Potansiyel Çıkar Çatışmaları

Yazarlar bir yayın, makale veya mektup gönderdiklerinde çalışmaları hakkında önyargı oluşturabilecek tüm finansal ve kişisel ilişkileri açıklamakla yükümlüdür. Belirsizliği ön-

lemek için, yazarlar çıkar çatışması potansiyeli bulunup bulunmadığını açıkça belirtmelidir. Yazarlar, makalede başlık sayfasından sonra gelen ve konuyla ilgili ek detayları veren çıkar çatışması beyanı sayfasında ve gerekirse makaleyle birlikte gönderilen üst yazıda (cover letter) da bunu yapmalıdır. (Bakınız Bölüm IV. A. 3 Çıkar Çatışması Beyanı Sayfası)

Yazarlar yazım yardımında bulunan kişileri tanımlamalı ve bu yardım için sağlanan fonun kaynağını açıklamalıdır.

Araştırmacılar, çalışmanın katılımcılarına olası çatışmaları açıklamalı ve bunu makalelerinde belirtmelidir.

Editörlerin, ayrıca, yazarlar tarafından açıklanan olası çatışmaları ne zaman yayımlayacaklarına karar vermeleri gerekir. Eğer şüpheli varsa, derginin lehinde hareket etmek en iyisidir.

II. D. 2. Proje Desteği ile İlişkili Potansiyel Çıkar Çatışmaları

Çalışmalar giderek artan bir şekilde ticari firmalardan, özel vakıflardan ve devletten ödenek almaktadır. Bu durum, araştırma hakkında önyargı oluşturma olasılığı yaratabilir ve daha da önemlisi araştırmaya karşı duyulan güveni sarsabilir.

Bilim adamlarının yayımlanmak üzere güvenilir araştırma sonuçları verme yükümlülükleri vardır. Dahası, kişiler yaptıkları işten doğrudan sorumlu olduklarından araştırmacılar, verilere ulaşmalarını ve bağımsız olarak değerlendirme yapmalarını, makale hazırlamalarını ve yayımlamalarını engelleyen anlaşmalara girmemelidir. Yazarlar, eğer varsa çalışmanın sponsorlarının -verilerin toplanmasında, değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında, makalenin yazımında ve yayın için sunulması kararındaki rollerini anlatmalıdır. Eğer destekleyici kaynağın bu tip bir katılımı söz konusu değilse, bu durum yazarlar tarafından belirtilmelidir. Sponsorların araştırmaya doğrudan katılması ile potansiyel olarak ortaya çıkan önyargılar, diğer yöntemsel önyargılarla benzerlik gösterir. Bu yüzden bazı dergiler, sponsorların katılımı ile ilgili olarak yöntemler bölümünde bilgi vermeyi tercih ederler.

Editörler, sonuç olarak marka tanıtma veya kâr amacı güden bir kuruluş tarafından desteklenen bir çalışmanın yazarlarından, "Bu çalışmada tüm verilere tam olarak ulaştım; verilerin bütünleştirilmesinin ve analizindeki doğruluğun tüm sorumluluğunu üstleniyorum" şeklinde bir ifadeyi imzala-

malarını isteyebilir. Editörlerin özgün proje çalışmaları ile ilişkili protokol ve/veya sözleşme kopyalarını, bu çalışmaları yayıma kabul etmeden önce incelemeleri özendirilmelidir. Eğer sponsor, yazarın yayın hakkı üzerinde hak iddia ediyorsa, editörler makaleyi dikkate almamayı düşünebilir.

II. D. 3. Editörlerin, Dergi Çalışanlarının veya Hakemlerin (Danışman) Yükümlülükleri ile İlişkili Potansiyel Çıkar Çatışmaları

Editörler, belirgin olarak olası çıkar çatışması bulunan hakemleri (danışman), örneğin yazarlardan herhangi biriyle aynı bölüm veya kurumda çalışanları seçmekten kaçınılmalıdır. Yazarlar çoğunlukla olası çıkar çatışması -genellikle profesyonel anlamda- nedeniyle makaleyi değerlendirmesi istenmeyecek kişilerin isimlerini editörlere verirler.

Yazarlardan, mümkün olduğu zaman, bu kaygılarını açıklamaları ve ispatlamaları istenmelidir; bu bilgiler, editörlerin bu tip istekleri kabul edip etmemeye karar vermelerinde önemlidir.

Hakemler (danışman), makale hakkındaki görüşlerinde önyargı oluşturabilecek olası çıkar çatışmalarını editörlere bildirmeli; eğer potansiyel bir önyargı mevcutsa belli makalelerin değerlendirmesinden kaçınılmalıdır. Olası çatışmalar konusunda değerlendirici hakemlerin (danışman) sessiz kalması, yazarların durumunda da olduğu gibi, ya açıklamadıkları çatışmalarının olduğu ya da böyle çatışmalarının bulunmadığı anlamına gelebilir. Dolayısıyla, çatışma olup olmadığını hakemlerin (danışman) de açıkça belirtmeleri ayrıca istenmelidir. Hakemler (danışman), yayımdan önce çalışmaya ait bilgileri kendi çıkarları için kullanmamalıdır. Makaleler hakkında son kararı veren editörlerin, karar verecekleri konulardan hiç biri ile kişisel, profesyonel veya finansal ilişkilerinin olmaması gerekir. Diğer yayın çalışanları eğer yayın kararında yer alıyorsa, o sıradaki finansal çıkar durumlarını editöre bildirmeli (yayın değerlendirmesi ile ilgili olabileceği için) ve çıkar çatışmalarının belirttiği noktada kendilerini herhangi bir karar vermektan muaf tutmalıdır. Yayın çalışanları makalelerden edindikleri bilgileri kişisel çıkarları için kullanmamalıdır. Editörler, düzenli olarak dergi çalışanlarının bağlantıları ile ilgili olan olası çıkar çatışmaları hakkında açıklama bildirimleri yayımlamalıdır.

II. E. Mahremiyet ve Gizlilik

II. E. 1. Hastalar ve Çalışmaya Katılanlar

Hastaların, aydınlatılmış onam olmadan bozulmaması gereken mahremiyet hakları vardır. Hastaların isimlerini, baş

harflerini veya hastane numaralarını içeren tanımlayıcı bilgiler, eğer bilimsel açıdan gerekli değilse ve hasta (veya anne ve babası veya velisi) yayım için yazılı izin vermemişse, bilimsel yazılı anlatımlarda, fotoğraflarda ve soyağaçlarında yayımlanmamalıdır. Bu amaçla aydınlatılmış onam alırken yayımlanacak olan makale, kimliği belirlenebilme olasılığı olan hastaya gösterilmelidir. Yazarlar, makale yayımlandıktan sonra internet veya basılı nüshalar aracılığıyla hastaların kimliklerinin belirlenebilmesine neden olacak potansiyel malzemenin bulunup bulunmadığını bu hastalara açıklamalıdır.

Gerekli olmayan tanımlayıcı detaylar atlanmalıdır. Gizliliğin sağlanmasında çok küçük bir şüphe bile olsa, aydınlatılmış onam alınmalıdır. Örneğin, hasta fotoğraflarında göz bölgesini maskelemek gizliliği sağlamada yetersizdir. Gizliliği korumak için tanımlayıcı özellikler değiştirilirse, örneğin genetik soyağaçlarında olduğu gibi, yazarlar değişikliklerin bilimsel anlamı bozmadığının güvencesini vermeli ve editör bunu açıklamalıdır.

'Aydınlatılmış onam' gerekliliği derginin "Yazarlara Bilgiler" bölümünde yer almalıdır. 'Aydınlatılmış onam' alındığı zaman, bu durum yayımlanan makalede belirtilmelidir.

II. E. 2. Yazarlar ve Hakemler (Danışman / Değerlendirici)

Makaleler, yazarın mahremiyetine saygı gösterilerek değerlendirilmelidir. Değerlendirme için makalelerini gönderdiklerinde yazarlar, ünlerinin ve kariyerlerinin bağlı olabileceği bilimsel çalışmalarının sonuçlarını ve yaratıcı çabalarını editörlere emanet ederler. Makalelerinin değerlendirilmesinde gizli kalması gereken detayların ortaya çıkması ile yazarların hakları çığnenebilir. Hakemlerin (danışman / değerlendirici) de editör tarafından saygı gösterilmesi gereken gizlilik hakları vardır. Gizlilik, eğer sahtecilik veya dolandırıcılık varsa açıklanmalı, aksi halde onurlandırılmalıdır. Editörler, makale hakkındaki bilgileri (alındı belgesi, içeriği, değerlendirme işlemindeki durumu, değerlendirici hakemlerin (danışman) eleştirileri veya makalenin sonucu dahil olmak üzere) yazarlar ve hakemler (danışman) dışında hiç kimseye açıklamamalıdır. Bu durum, materyalin yasal kovuşturmalar için kullanılmasını da kapsar.

Editörler, değerlendirme için gönderilen makalelerin gizli ileti olduğunu ve yazarların özel malı olduğunu hakemlere (danışman) açıkça bildirmelidir. Bundan dolayı, hakemler (danışman) ve yayın grubu çalışanları, topluluk önünde ya-

zarların çalışmalarını tartışmama ve yayımlanmadan önce makalenin fikirlerini kullanmama yoluyla yazarların haklarına saygı göstermelidir. Hakemlerin (danışman), editörün izni dışında kendi dosyaları için makalelerin kopyalarını almalarına izin verilmemeli ve bunları başkaları ile paylaşmaları engellenmelidir. Değerlendirici hakemler görüşlerini bildirdikten sonra makalenin kopyalarını geri göndermeli veya imha etmelidir. Editörler, reddedilen makalelerin kopyalarını saklamamalıdır. Hakemlerin (danışman) yorumları hakemlerin, yazarın ve editörün izni olmadan yayımlanmalı veya başka bir yolla toplumla paylaşılmalıdır.

Hakemlerin (danışman) gizli kalması ile ilgili farklı görüşler vardır. Yazarlar hakemlerin (danışman) gizli olup olmadığını öğrenmek için seçtikleri derginin "Yazarlara Bilgiler" bölümüne bakmalıdır. Yorumlar imzalı değilse, izni olmadan hakemin (danışman) kimliği yazara veya başka herhangi bir kişiye açıklanmamalıdır.

Bazı dergiler, hakemlerin (danışman) yorumlarını makale ile birlikte yayımlarlar. Yazarların ve hakemlerin (danışman) izni olmadan böyle bir uygulama yapılmamalıdır. Buna karşılık, hakemlerin (danışman) yorumları aynı makalenin diğer hakemlerine gönderilebilir (hakemlerin değerlendirme işlemleri üzerinden öğrenmelerine yardımcı olur); hakemler (danışman) editörün kararından haberdar edilebilir.

II. F. Araştırmada İnsan Deneklerin ve Hayvanların Korunması

İnsan deneklerle yapılan deneyleri bildirirken yazarlar, uygulanan işlemlerin insan deneylerinden sorumlu kurulun etik standartlarına (kurumsal ve ulusal) ve 1975'te duyurulan, 2000'de gözden geçirilen Helsinki Deklarasyonu'na uygun olup olmadığını belirtmek zorundadır.[5] Eğer araştırmanın Helsinki Deklarasyonu'na uygun gerçekleştirildiği tartışmalı ise yazarlar yaklaşımlarındaki gerekeceyi açıklamak ve kurumsal değerlendirme kurulunun çalışmanın şüpheli yönlerini açıkça onayladığını kanıtlamak zorundadır. Hayvan deneylerini bildirirken, yazarlara laboratuvar hayvanlarının bakımı ve kullanımı ile ilgili kurumsal ve ulusal yönergeye uyup uymadıkları sorulmalıdır.

III. Biyomedikal Dergilerde Basılan Yazılar ile İlişkili Yayımlama ve Editörlük Konuları

III. A. Olumsuz Çalışmaları Yayımlama Zorunluluğu

Editörler özenle hazırlanmış bir çalışmanın yayımlanmasında, okurlarını ilgilendiren önemli bir soruyu -birincil ya da

herhangi ek sonucun istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını- ciddi anlamda dikkate almalıdır. İstatistiksel olarak anlamlı olmadığı için sonuçları sunmamak veya yayımlamamak, derginin önyargı hanesine yazılır.

III. B. Düzeltmeler, Geri Çekmeler ve "Kaygı İfadeleri"

Editörler, başlangıçta yazarların çalışmalarını dürüst gözlemler üzerine kurduğunu varsaymalıdır. Buna rağmen iki tip zorluk ortaya çıkabilir.

İlki, düzeltme veya dizgi hatalarının düzeltilmesini gerektiren makalelerde görülür. Düzeltmeler numaralanmış bir sayfada oluşturulmalı; içindekiler sayfasında sıralanmalı, orijinal alıntıları içermeli; orijinal makale ile bağlantılı (online ise benzer şekilde) olmalıdır. Yanlış, çalışmanın tüm yapısını bozacak derecede ciddi olabilir, fakat bu zayıf bir olasılıktır ve editörler ve yazarlar tarafından bireysel temelde ele alınmalıdır. Bu tip bir yanlış, araştırmanın normal akışında ortaya çıkan yeni bilimsel bilgilerin doğurduğu yeterliliklerle karıştırılmamalıdır. Bu durum, düzeltme veya geri çekmeyi gerektirmez.

İkinci tip zorluk bilimsel dolandırıcılıktır. Eğer sunulmuş veya yayımlanmış bir çalışmanın dürüstlüğü veya bütünlüğü hakkında dayanıklı bir şüphe varsa sorunun uygun yollardan, genellikle yazarların destekleyici kuruluşları tarafından izlenmesini sağlamak editörün sorumluluğundadır. Buna karşılık, bütün soruşturmayı yürütmek veya sonuca bağlamak normalde editörün görevi değildir; bu sorumluluk çalışmanın yapıldığı kurum veya ödeneği sağlayan kurum ile ilgilidir. Editör son kararı derhal vermeli ve eğer sahtecilik içeren bir makale yayımlandıysa, dergi bir geri çekme yazısı yayımlamalıdır. Bu tip bir soruşturma yöntemi tatminkâr bir sonuç vermezse, editör kendi soruşturmasını yapma yolunu seçebilir. Geri çekmeye alternatif olarak editör, çalışmanın oluşumu ve bütünlüğünün görünümü hakkında kaygı ifadesi yayımlamayı tercih edebilir.

Geri çekme veya kaygı ifadesi, on-line sürümünün yanı sıra derginin belirgin bir bölümünde numaralanmış bir sayfada bulunmalı, içindekiler sayfasında sıralanmalı ve girişinde orijinal makalenin başlığını içermelidir. Bu, basitçe bir editöre mektup şeklinde olmamalıdır. Belli durumlarda, editörün diğer sorumlulardan gelen geri çekmeleri kabul edebilmesi ile birlikte, ideal olarak geri çekmede ilk yazar, makaledeki ile aynı olmalıdır. Geri çekme metni, makalenin geri çekilme nedenini açıklamalı ve buna kaynak olarak gösterilen orijinal alıntılarının tamamını içermelidir.

Sahtecilik içeren bir yayının yazarına ait önceki çalışmaların geçerliliği üzerine hüküm verilemez. Editörler, yazarların kurumlarından dergilerinde daha önce yayımlanmış çalışmaların geçerliliğini garanti altına almalarını veya geri çekmelerini isteyebilir. Eğer bu yapılmazsa editörler, önceden yayımlanmış çalışmaların geçerliliğinin belirsiz olduğunu vurgulayan bir duyuruda bulunma yolunu tercih edebilirler.

Yayıncıya ait veya bilimsel suistimal ile ilgili soruları olan editörler, Yayın Etiği Komitesi'nin (Committee on Publication Ethics-COPE) geliştirdiği seçkin akış şeması/analiz çizelgesini faydalı bulabilirler (<http://www.publicationethics.org.uk>). 1997 yılında kurulmuş olan COPE, hakemli (danışman) dergi editörlerinin bilimsel kayıt bütünlüğü ile ilgili konuları tartışabildiği bir forumdur. COPE, editörleri yayımlanma süreci sırasında oluşan etik problemleri bildirmek, listelemek ve araştırmak için destekler ve teşvik eder. COPE'un ana hedefi araştırma ve yayımlanma etiğinde oluşan muhtemel ihlallerle uğraşan editörlerin seslerini duyurabildikleri bir platform oluşturmaktır.

III. C. Telif Hakkı

Birçok biyomedikal dergi yazarların telif haklarını dergiye devretmelerini ister. Buna karşılık, giderek sayıları artan "açık erişimli" dergilerde telif hakkını dergiye devretmek gerekmemektedir. Editörler, telif hakkındaki konularını yazarlara ve dergilerindeki yayın içeriğini kullanabilecek diğer kişilere açıkça belirtmelidir. Belirli bir dergideki makalelerin telif hakkı durumu değişkenlik gösterebilir: içeriğin bir kısmının telif hakkı alınamayabilir (örneğin, ABD ve diğer bazı ülkelerde çalışanların iş sürecinde yazdığı makaleler); editörler telif hakkından diğer kişiler lehine feragat edebilir; bazıları bir dizi haklarla korunabilir (örneğin, elektronik yayınlar dahil olmak üzere dergi dışı yayınlarda kullanım izni verilebilir).

III. D. Çakışan Yayınlar

III. D. 1. Çift Yayın Gönderme

Çoğu biyomedikal dergi, aynı anda başka dergilerde de değerlendirilen makaleleri dikkate almaz. Bu politikanın oluşmasına yol açan temel nedenler arasında şunlar yer almaktadır: 1) Aynı anda birden çok dergiye gönderilen bir makale üzerinde, iki (veya daha fazla) dergi yayın hakkı iddia ettiği ortada çıkabilecek anlaşmazlık olasılığı; 2) İki veya daha fazla derginin bilmeden ve gereksiz olarak aynı makalenin hakemlik (danışman) ve yayın işlerini yürütmesi ve aynı makaleyi yayımlaması olasılığı.

Buna karşılık, farklı dergilerin editörleri aynı anda veya ortaklaşa olarak halk sağlığının çıkarına olabileceğine inandıkları bir makaleyi yayımlamaya karar verebilirler.

III. D. 2. Fazla Sayıda Yayın

Fazla sayıda (veya çift) yayımlanma, zaten basılı veya elektronik medya aracılığıyla yayımlanmış diğeri ile özde çakışan bir yayının tekrar basılmasıdır.

İster basılı ister elektronik olsun periyodik primer kaynak okuyucuları, yayının yazar ve editörün kararı ile yeniden basıldığı açıkça belirtilmedikçe okudukları yazının orijinal olduğuna güvenmeyi isterler. Bu durumun temeli uluslararası telif hakkı kanunları, etik davranış ve kaynakların etkin kullanımına (cost-effective) dayanmaktadır. Kanıtları saptırabilecek olan yanlış çift sayıya veya tek bir çalışmanın uyumsuz sonuçlar vermesine yol açabileceğinden, orijinal bir araştırmanın çift sayıda yayımlanması özellikle problemlidir.

Çoğu dergi, yayımlanmış bir makalede büyük bölümü aktarılan veya basılı veya elektronik medyada yayımlanmak üzere gönderilen veya kabul edilen başka bir yazının içinde yer alan çalışmaları değerlendirmek istemez. Bu prensip, başka bir dergi tarafından reddedilmiş bir yazının veya profesyonel toplantılarda sunulan özet veya posterler gibi ön raporları izleyen tam raporların dergi tarafından dikkate alınmasını engellemez. Benzer şekilde, dergilerin bilimsel toplantıda sunulan, ancak tamamı yayımlanmamış ve toplantı kayıtları veya benzeri bir formatta yayımlanması düşünülen bir yazıyı değerlendirmeye almasını önlemez. Programlı toplantılardaki (scheduled meetings) sunumların yazılı raporları da bu kuralı bozmazlar, ancak bu tür raporlar, ek veriler veya tablo ve şekiller ile genişletilmemelidir. ICMJE klinik çalışma kurumlarına kısa özet hale getirilmiş ya da tablo olarak sunulmuş sonuçları daha önce yayımlanmış olarak kabul etmez. Gönderilmiş sonuçlar hem tüm yazıya atıfta bulunmalı hem de daha önce herhangi bir dergide bu sonuçların yayımlanmadığı bilgisini içermelidir.

Bir yazıyı sunarken yazar, her zaman aynı veya çok benzer bir çalışmanın çift veya fazla sayıda yayımlanması olarak düşünülecek daha önceki tüm sunumları veya raporları (kayıtlı kongre sunumları ve kaydedilmek üzere kurumlara gönderilmiş çalışma sonuçları dahil) editöre tamamıyla bildirmelidir. Eğer makale yazarın daha önce yayımladığı bir makaledeki konuları içeriyorsa veya başka bir dergiye

benzer bir yazı göndermişse, yazar editörü uyarmalıdır. Bu tür raporların hepsi belirtilmeli ve yeni yazıda kaynaklarda gösterilmelidir. Editörün konuyu ele almasına yardımcı olması için, gönderilen yazıya bu materyallerin kopyaları da dahil edilmelidir.

Böyle bir uyarı olamadan çift veya fazla sayıda yayın girişi mi veya gerçekleşmesi durumunda yazarlar editörün alacağı tavrı beklemelidir. En azından, sunulan makalenin geri çevrilmesi söz konusudur. Eğer editör ihlalin farkında değilse ve makale yayımlanmışsa, yazarın açıklaması veya onayı olsun ya da olmasın fazla sayıda veya çift yayın notu yayımlanacaktır.

Kabul edilen ancak henüz yayımlanmayan bir yazıda veya editöre mektupta yer alan bilimsel bilginin medyaya, devlet kurumlarına veya üreticilere ön rapor halinde verilmesi birçok derginin prensiplerine aykırıdır. Yazı veya mektup tedavideki önemli gelişmeleri veya ilaçlar, aşılarda, diğer biyolojik ürünler veya tıbbi cihazlar veya bildirim zorunlu hastalıklar gibi toplum sağlığını tehdit edebilecek olayları aktarıyorsa, böyle bir durum mazur görülebilir. Bu yazı yayını tehlikeye atmamalı, aksine önceden editörle tartışılıp üzerinde anlaşılmalıdır.

III. D. 3. Kabul Edilebilir İkincil Yayın

Hükümet kurumları ve profesyonel kuruluşlar tarafından geliştirilen rehberler gibi bazı belirli tipteki makalelerin mümkün olduğunca geniş bir okuyucu kitlesine ulaştırılması gerekli olabilir. Bu gibi durumlarda editörler, bazen yazarların ve diğer dergilerdeki editörlerin de onayını alarak, üzerinde iyice düşündükten sonra diğer dergilerde de yayımlanan materyalin yayımlanmasına karar verebilirler. Birçok diğer nedene bağlı ikincil yayınlar -aynı veya farklı dilde- aşağıda sıralanan durumlara uyduğu takdirde özellikle diğer ülkelerde haklı görülebilir; yararlı olabilir:

1. Yazarlar, her iki derginin editörlerinden onay almışlardır; ikinci yayının editörü ilk sürümün fotokopisini, "tıpkıbasım"ını (reprint) veya yazının aslını elde etmelidir.
2. İlk yayının önceliğine saygı göstermek amacıyla, en az bir hafta yayın arası verilir (eğer her iki editör özellikle karşı çıkmadı ise).
3. İkincil yayının yazısında hedeflenen okuyucu kitlesi farklıdır; kısaltılmış bir sürüm yeterli olabilir.

4. İkincil sürüm, aslına sadık kalarak ilk sürümün veri ve yorumlarını yansıtır.

5. İkincil sürümün başlık sayfasındaki dipnot okuyucuları, hakemleri (danışman) ve matbaaları yazının tamamının veya bir kısmının yayımlanmış olduğu konusunda bilgilendirir ve ilk kaynağı belirtir. Uygun bir dipnot şu şekilde olabilir: "Bu makale, ilk olarak (makalenin tüm verileri ile birlikte derginin başlığı da belirtilerek)...da yayımlanan bir çalışmayı temel almaktadır." Bu tür ikincil yayınlar için izin ücretsiz olmalıdır.

6. İkincil yayının başlığında, bu yayının ikincil (tam bir tekrar yayın, kısaltılmış tekrar yayın, tam çeviri veya kısaltılmış çeviri) olduğu belirtmelidir. NLM, çevirileri "yayın tekrarı" olarak kabul etmez ve orijinal makale "Medline" da dizinlenen bir dergide yayımlanmışsa çevirileri kaynak olarak kabul etmez ve dizinlemez.

7. Birçok dilde aynı anda yayımlanan dergilerin editörleri, NLM'nin makalenin birincil dildeki sürümünü dizinlediğini anlamalıdır. Dergi yayınında bir makalenin tüm hali (full text) birden fazla dilde bulunuyorsa (mesela Kanada dergilerinde hem İngilizce hem de Fransızca makale bulunması), her iki dildeki makale MEDLINE alıntısında (MEDLINE citation) belirtilir (örneğin, Mercer K. The relentless challenge in health care. Healthc Manage Forum. 2008 Summer;21(2):4-5. English, French. No abstract available. PMID:18795553.)

III. D. 4. Aynı Çalışmayı Esas Alan Makaleler Arasındaki Rekabet

Ortak araştırmacıların uyuşmazlıklarını ortaya çıkaran makalelerin yayımlanması, dergi sayfalarını boşa harcayabilir ve okuyucuların aklını karıştırabilir. Diğer yandan, eğer editörler birlikte çalışan bir takımında yer alanlardan sadece bazılarının makaleyi yazdığını bilerek yayımlıyorlarsa, takımın geri kalanının yasal yardımcı yazarlık haklarını göz ardı ediyor olabilirler; ayrıca dergi okuyucularına çalışmanın yorumu hakkında meşru fikir ayrılıklarına ulaşma olanağını da tanımlayabilirler.

İki tip rakip gönderi olabilir: Çalışmaların analizi ve değerlendirilmesinde fikir ayrılıkları bulunan araştırmacıların gönderileri ve konunun/ sonuçlarının ne olduğu ve hangi verilerin bildirileceği konusunda fikir ayrılıkları bulunan araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen gönderiler.

Verilerin sahipliği konusundaki cevaplanmamış soruyu bir tarafa bırakırsak, aşağıdaki genel gözlemler, editörlere ve bu sorunlarla ilgilenen diğer kişilere yardımcı olabilir.

III. D. 4. a. Analiz ve Yorum Farklılıkları

Eğer uyumsuzluk verilerin analiz ve yorumu üzerine odaklanıyorsa, yazarlar her iki sürümü de açıkça temsil eden bir makale sunmalıdırlar. Fikir farklılığı üst yazıda açıklanmalıdır. Hakem ve editörün normal değerlendirme süreci, yazarlara analiz ve yorumlarla ilgili anlaşmazlıkları çözmede yardımcı olabilir.

Eğer uyumsuzluk çözülemezse ve çalışma yayımlanmayı hak ediyorsa her iki sürüm de yayımlanmalıdır. Bu, aynı çalışmayı konu alan iki yazıyı veya iki analiz veya yorumu da içeren tek bir yazının yayımlanması şeklinde olabilir. Bu durumlarda editörün anlaşmazlığı vurgulayan ve derginin bunu çözmek için teşebbüslerini anlatan yazılı bir açıklama yapması uygun olacaktır.

III. D. 4. b. Bildirilen Yöntem veya Sonuçlardaki Farklılıklar

Eğer uyumsuzluk, çalışma sürecinde gerçekte ne yapıldığı veya gözlemlendiği hakkında farklı fikirler üzerinde yoğunlaşmışsa, dergi editörü anlaşmazlık çözülünceye kadar yayımlamayı reddetmelidir. Hakem değerlendirmesinin bu tür problemleri çözmesi beklenemez. Eğer sahtecilik veya dolandırıcılık iddiaları varsa, editörler bunu ilgili otoritelere bildirmelidir; editörün araştırmanın kötüye kullanıldığı hakkındaki kuşkusunu bildirme niyetinden yazarlar haberdar edilmelidirler.

III. D. 5. Aynı Veri Tabanını Kullanan Makaleler Arasındaki Rekabet

Editörler, bazen genel bir veri tabanı içinde aynı veri kümesini incelemiş olan ayrı araştırma gruplarından makaleler alırlar. Makaleler, analitik yöntemleri, sonuçları veya her ikisi bakımından farklılık gösterebilir. Her makale ayrı olarak değerlendirilmelidir. Aynı verilerin yorumları çok benzer olduğu zaman, editörlerin ilk gelen makaleye öncelik vermeleri uygundur, ancak gerekli değildir. Buna karşılık, bu koşullarda birden fazla sayıda yayının değerlendirilmesi mazur görülebilir; hatta farklı analitik yaklaşımlar birbirini tamamlayıcı ve eşit derecede geçerli olabilecekleri için birden fazla makale yayımlanması için iyi bir neden oluştururlar.

III. E. İletişim

Makaleden sorumlu yazar ya da garantör, dergiyle yazışma sürecinde esas sorumluluğa sahiptir. Fakat ICMJE editör-

lere, tüm yazışmaları aynı zamanda makalede görev alan tüm yazarlara bildirmelerini tavsiye eder.

Biyomedikal dergiler, daha önceden yayımlanmış makalelerle ilişkili olmayan kısa raporlar ve yorumların yanı sıra, okurlarına yayımlanmış makaleler hakkında yorum, soru ve eleştirilerini gönderebilecekleri bir mekanizma oluşturmak zorundadırlar. Bu, kesin olmamakla birlikte muhtemelen bir iletişim bölümü veya sütunu halinde olacaktır. İletişim bölümünde, tartışılan makalelerin yazarlarına yanıt verme hakkı -tercihen derginin aynı sayısında- tanınmalıdır. İletişimde bulunan yazarlardan birbiriyle çakışan veya çelişen çıkarlarının olup olmadığını açıklaması istenmelidir.

Makaleler hakkında yayımlanan yorumlar; uzunluk, dilbilgisi ve dergi stili açısından düzenlenebilir. Alternatif olarak, editörler uzunluk ve stil açısından düzenleme yapmadan yorumu yayımlama yoluna gidebilirler; örneğin internetteki hızlı yanıt bölümlerinde olduğu gibi. Bu bakımdan dergi yayın anlayışını bildirmelidir. Yazarlar, editörün mektup veya yanıtın özü ve niteliği üzerinde yaptığı değişiklikleri onaylamalıdırlar. Bütün bu durumlarda editörler kaba, doğru olmayan veya onur kırıcı ifadeleri önlemek için çaba göstermeli; şüpheli fikir veya bulgular üzerinde yoğunlaşan önyargılı (ad hominem) tartışmalara izin vermemelidir. Editörlerin ilgisiz, ilginç olmayan ve inandırıcılığı olmayan iletişim materyalini eleme ayrıcalıkları olmasına rağmen, fikirlerin açıklanmasına olanak sağlama sorumlulukları vardır. İletişim sütunu yalnızca derginin veya editörün bakış açısını desteklemek için kullanılmamalıdır.

Dergiler adil olmak adına ve iyi iletişimi korumak amacıyla, yayımlanmış materyal hakkındaki yanıtlara ve belirlenen konudaki tartışmalara zaman sınırlaması koymayı isteyebilir. Dergiler, ayrıca yayımlanmış çalışmaları ile ilgili iletişim standart veya hızlı cevap bölümlerinde yer aldığı zaman yazarları haberdar edip etmeme konusuna karar vermelidir. Dergi ayrıca on-line olarak bulunan yayımlanmış iletişim arşivleri konusunda politika belirlemelidir. Bu politikalar derginin basılı ve elektronik sürümlerinde yayımlanmalıdır.

III.F. Ekler (Supplements), Özel Konu Sayıları (Theme Issues) ve Özel Seriler

Ekler, ilgili noktalar veya konu başlıklarının ele alındığı yazıların bütünüdür; derginin ayrı bir sayısı veya bir sayının ikinci bir kısmı olarak yayımlanır ve genellikle derginin ya-

yımcısından farklı kaynaklar tarafından desteklenir. Ekler, yararlı amaçlara hizmet edebilir: Eğitim, araştırmalara ait bilgilerinin alışverişi, odaklanan içeriğe ulaşma kolaylığı, akademik kuruluşlar ve şirketler arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi. Sponsor kaynaklar konu başlıklarının ve görüşlerin seçiminde eklerin içeriğini önyargı ile etkileyebileceğinden, dergiler aşağıdaki prensipleri benimsemeyi düşünmelidir. Aynı prensipler, dış destek alan ve/veya konuk editörlerin yer aldığı özel konu sayıları ve özel serilerde de uygulanabilir.

1. Dergi editörü, bölümleri yayımlama kararı üzerindeki kontrolü dahil, eklerin prensiplerinin, uygulamalarının ve içeriğinin tüm sorumluluğunu almalıdır. Sponsor kuruluşun yayın işlerine karışmasına izin verilmemelidir.
2. Dergi editörü, hakem değerlendirmesi için eklere ait makaleleri gönderme ve eke gönderilen makaleyi reddetme otoritesini korumalıdır. Bütün bunlar yayın çalışmasından önce yazarlar ve dışarıdan gelen ve ek için görev alan editörlere bildirilmelidir.
3. Dergi editörü dışarıdan gelen ve ekte görev alacak editörün işe alınmasını onaylamalı ve bu editörün yaptığı çalışmaların sorumluluğunu üstlenmelidir.
4. Ekte sunulan araştırmaya, yayına destek veren kaynaklar ve destek veren kaynakların ürünleri ekte açıkça ifade edilmeli ve tercihen her sayfada yer almalıdır. Mümkünse birden fazla spondordan destek sağlanmalıdır.
5. Ekte yer alan ilanlar, derginin geri kalanında uyulan prensipler doğrultusunda olmalıdır.
6. Dergi editörleri, okuyucuların olağan dergi sayfaları ile eke ait sayfaları kolayca ayırt edebilmelerini sağlamalıdır.
7. Dergi ve ek editörleri eklerin sponsorlarından kişisel kazanç veya ödül kabul etmemelidir.
8. Eklerde yer alan ikinci yayımlanmalar (önceden yayımlanan yazıların tekrar yayımlanması) orijinal makaleye atıf yapılmak suretiyle açıkça belirtilmelidir. Eklerde fazla sayıda veya çift yayından kaçınılmalıdır. Ekler araştırma sonuçlarını tekrarlamamalıdır; ancak topluma hizmet eden rehber veya diğer materyalin tekrar yayımlanması uygun olabilir.
9. Bu belgenin içinde başka bölümlerde açıklanan yazarlık koşulları ve potansiyel çıkar çatışması beyanı ekler için de uygulanmalıdır.

III. G. Elektronik Yayın

Birçok biyomedikal dergi, basılı sürümlerinin yanı sıra artık elektronik olarak da yayımlanmaktadır; bazıları ise sadece elektronik olarak yayımlanır. Elektronik yayınlar (internet kullanımını içeren) diğerleri gibi yayımcılık işinin bir parçasıdır. Tıp ve sağlık konusunda internette yayımlanan bilgiler, açıklık ve içerik bakımından bu belgede (Standartlar'da) mümkün olduğunca üzerinde durulan önerilere uygun olmalıdır.

Elektronik yayımcılığın özelliği, bu belgede belirtilen ve bunun ötesinde de var olan bazı özel noktaları içerir. Web siteleri en azından şu belirtilen özellikleri vurgulamalıdır: İsimler, uygun güven belgeleri, bağlantılar, editörlerin, yazarların ve katılımcıların ilgili çıkar çatışmaları, tüm içeriğe ait atıf ve kaynakların dokümantasyonu ve belgelenmesi, telif hakkı bilgisi, site sahipliği beyanı, sponsorluk beyanı, ilanlar ve ticari destekler.

Bir sağlık veya tıbbi internet sitesi üzerinden diğerine bağlanmak, ikinci sitenin üstü kapalı olarak tavsiye edilmesi şeklinde algılanabilir. Bu yüzden dergiler, diğer sitelerle bağlantı kurarken dikkatli olmalıdırlar. Kullanıcı diğer bir siteye bağlandığında, dergiye ait sayfadan ayrıldığını açıkça belirten bir mesajın iletilmesi yararlı olabilir. Finansal nedenlerden dolayı diğer sitelere olan bağlantılar sayfada görünüyorsa bu durum açıkça belirtilmelidir. Tüm içerik gönderme tarihleri ve güncellemeler belirtilmelidir. Basılı yayında olduğu gibi, elektronik sergilemede de ilanlar ve promosyon mesajları, yayın içeriği ile yan yana konumda yer almamalı ve ticari içeriğin ticari anlamı açıkça vurgulanmalıdır.

Elektronik yayımcılık, değişkenlik gösteren bir alandır. Editörler, elektronik yayımcıya özgü konularda politikalarını geliştirmeli, yazarların bunlardan haberdar olmasını sağlamalı ve yürütmelidir. Bu konular; arşivleme çalışmasını, hataların düzeltilmesini, sürümün kontrolünü, dergi kaydı olarak elektronik ya da yazılı sürümlerden hangisinin kullanılacağına karar vermeyi, yardımcı materyallerin yayımlanmasını ve elektronik yayımcılığı içerir.

Dergi bir makaleyi koşullar ne olursa olsun arşivinden veya web sitesinden çıkarmamalıdır. Bir makalenin düzeltilmesi veya geri çekilmesi gerekirse, uygun bir açıklama eklenmeli ve mümkün olduğu kadar kısa bir sürede derginin bir sonraki sayısında atıf yapılabilecek özellikte bir sayfada yayımlanmalıdır.

Elektronik makalelerin kalıcı bir arşivde saklanması tarihe kayıt düşülmesi için önemlidir. Arşive ulaşım çabuk olmalı; yayımcının yerine kütüphane gibi üçüncü bir kurum tarafından kontrol edilmelidir. Çok sayıda arşiv oluşturulması desteklenir.

III. H. İlanlar

Pek çok tıbbî dergide yayımcıları için gelir sağlayan ilanlar bulunur, fakat bunların editörlerin kararlarını etkilemesine izin verilmemelidir. Dergilerin hem yazılı hem de elektronik sürümleri için belirlenmiş açık ve yazılı politikaları bulunmalıdır. Web sitesinin yayın politikası, mümkün olduğunca yazılı sürümüne paralel olmalıdır. Editörler, ilanları kabul etmede tam ve son yetkili olmalı ve ilan politikasını yürütmelidir.

İlanların kontrol edilmesi için bağımsız kurullar oluştuğunda editörler bunların kararlarından yararlanmalıdırlar. Okuyucular, ilan ve yayın materyalini kolayca ayırt edebilmelidirler. Aynı ürün ve konu hakkındaki ilan ve yayın materyalinin yan yana gelmesinden kaçınılmalıdır. Yayın içeriği-

nin akışını keserek okuyuculara güçlük çıkaran, makalelerin içinde araya giren ilan sayfalarının bulunması önlenmelidir. İlanlar belirli bir makale ile aynı sayıda çıkmak şartı ile kabul edilmemelidir.

Dergiler, ilanların egemenliğinde olmamalıdır; bununla birlikte, okuyucuların editörün reklamcılarının etkisi altında kaldığı izlenimine kapılmamaları için editörler sadece bir veya iki tane reklam veren kuruluştan ilan almamaya özen göstermelidir.

Dergiler, insan sağlığına zararlı olduğu kanıtlanmış ürünlerin -örneğin tütün- reklamını kabul etmemelidir. Editörler, ilanlarda kendi ülkelerine özgü bilinen veya endüstriyel standartların uygulandığını veya kendi özgün standartlarının oluşturulduğunu garanti etmelidirler. Yasaların gerektirdiği haller dışında, kurum çıkarlarının, "gizli" ve diğer görülmeyen ilanları kontrol etmesine izin verilmemelidir. Son olarak, editörler yayımlanan ilanlarla ilgili bütün eleştirileri dikkate almak zorundadır.